

ΞΕΝΕΣ ΓΛΩΣΣΕΣ ΣΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ - ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Σοφία Παπαευθυμίου-Λύτρα

Η ανάγκη των φοιτητών της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην Ελλάδα να γνωρίσουν την επιστήμη τους πέραν της γνώσης που παρέχουν τα όρια της χώρας και της γλώσσας τους, όπως δηλαδή καθορίζεται από την επιστημονική έρευνα στον τόπο τους και τη σχετική βιβλιογραφική παραγωγή της, οδήγησε στην εισαγωγή της διδασκαλίας και μάθησης των ξένων γλωσσών, ως μάθημα υποχρεωτικό ή κατ' επιλογή στα πανεπιστήμια. Η εκμάθηση/διδασκαλία μιας ξένης γλώσσας στην τριτοβάθμια εκπαίδευση είναι γεγονός σε όλα τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα της χώρας, πλήν του Πανεπιστημίου Αθηνών.

Μια αποτίμηση του θεσμού εκμάθησης/διδασκαλίας ξένων γλωσσών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, που έγινε στις 12 Μαΐου 1990 σε ημερίδα στο Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας του Πανεπιστημίου Αθηνών, απέδειξε ότι δεν υπήρξε και πολύ επιτυχής.¹ Δεν θα απείχε κανείς και πολύ από την πραγματικότητα, αν ισχυριζόταν ότι απέτυχε. Η σχετική έρευνα απέδειξε, ότι είναι πολλά τα προβλήματα στη μάθηση και διδασκαλία των ξένων γλωσσών στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα και αδύναμες οι λύσεις που έχουν δοθεί μέχρι τώρα από την πλευρά της πολιτείας και από την πλευρά των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων.

A. Προβλήματα Ξενόγλωσσας Παιδείας στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Μετά από σχετική έρευνα που έγινε στα Α.Ε.Ι. όλης της χώρας, τα βασικότερα προβλήματα που παρουσιάζονται στο χώρο αυτό είναι:²

1. Η έλλειψη ενδιαφερόντων και κινήτρων για την εκμάθηση ξένων γλωσσών από τους φοιτητές.

Δεν υπάρχει ουσιαστικό ενδιαφέρον από τους φοιτητές για να μάθουν από την αρχή ή να τελειοποιήσουν μια ξένη γλώσσα κατά τη διάρκεια των σπουδών τους στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Δύο είναι οι λόγοι της απουσίας τέτοιων ενδιαφερόντων. Πρώτον, οι φοιτητές μας αγνοούν τη χρησιμότητα

1. Για μια λεπτομερή παρουσίαση του θέματος βλέπε "Πρακτικά Β' Συζήτησης Στρογγυλής Τραπέζης "Ξένες Γλώσσες στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση : ΑΕΙ και ΤΕΙ" στη Σειρά: Προβληματισμοί Ξενόγλωσσας Παιδείας: Θέσεις και Αντιθέσεις. Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, 1990. Επιμέλεια Πρακτικών: Σοφία Παπαευθυμίου-Λύτρα, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών.

2. Η αναφερόμενη έρευνα έγινε από την κ. Φ. Σιβρίδου, καθηγήτρια Αγγλικών, μέλος ΕΕΠ στο Πανεπιστήμιο Πειραιώς. Τα συμπεράσματα της έρευνας ανακοινώθηκαν στη Β' Συζήτηση Στρογγυλής Τραπέζης με θέμα: "Ξένες Γλώσσες στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση: ΑΕΙ και ΤΕΙ". Βλέπε Πρακτικά Β' Συζήτησης.

που έχει η καλή γνώση μιας ξένης γλώσσας για τις πανεπιστημιακές τους σπουδές και δεύτερον, πράγμα πιο σημαντικό, αγνοούν τα οφέλη που μπορεί να έχει η εκμάθηση ή η καλή γνώση μιας ξένης γλώσσας σήμερα, στην επαγγελματική τους εξέλιξη αργότερα.³

Η άγνοια αυτή φαίνεται να είναι, δυστυχώς, το φυσικό αποτέλεσμα της έλλειψης σωστού επαγγελματικού προσανατολισμού της ελληνικής νεολαίας. Αυτό έχει σαν συνέπεια να αρκούνται στις όποιες γνώσεις απέκτησαν κατά την εφηβική τους ηλικία και να θεωρούν το μάθημα της ξένης γλώσσας μια βαρετή και ανούσια διαδικασία από την οποία μπορεί κανείς να απαλλαγεί "εκλιπαρόντας τον καθηγητή της ξένης γλώσσας να του δώσει ένα προβιβάσιμο βαθμό για να πάρει το πτυχίο", όπως επεσήμαναν πολλοί καθηγητές ξένων γλωσσών, μέλη ΕΕΠ, κατά τη διάρκεια της έρευνας σε Α.Ε.Ι. της χώρας.

Παράλληλα, με την έλλειψη ενδιαφερόντων, δεν υπάρχουν και επαρκή κίνητρα στους φοιτητές μας για να θέλουν να μάθουν ή να βελτιώσουν τις γνώσεις τους σε μια ξένη γλώσσα.

Στη διεθνή βιβλιογραφία τα κίνητρα διαιρούνται σε δύο βασικές κατηγορίες, τα εσωτερικά και τα εξωτερικά κίνητρα.⁴ Τα εσωτερικά κίνητρα απορρέουν από τα προσωπικά ενδιαφέροντα, διαθέσεις και επιθυμίες του ατόμου που αποβλέπει στο να προσπορίσει κάποια προσωπικά οφέλη από την καλή γνώση και χρήση ξένων γλωσσών στον προσωπικό, επαγγελματικό και κοινωνικό χώρο που κινείται το συγκεκριμένο άτομο. Τα εξωτερικά κίνητρα απορρέουν από τη δυναμική ενός συγκεκριμένου εκπαιδευτικού, επαγγελματικού ή κοινωνικού χώρου που μπορεί να επιδρά θετικά ή αρνητικά επάνω στα άτομα που κινούνται στο χώρο αυτό, όσον αφορά την ανάγκη μάθησης και χρήσης μιας ξένης γλώσσας.

Συγκεκριμένα, τα Α.Ε.Ι., ως εκπαιδευτικός χώρος, έχουν αρνητική επίδραση επάνω στους φοιτητές μας σε ό,τι αφορά την εκμάθηση/διδασκαλία των ξένων γλωσσών. Σπανίως π.χ. τους ζητείται να καταφύγουν σε ξενόγλωσση βιβλιογραφία κατά τη διάρκεια των σπουδών τους, για να μελετήσουν θέματα της επιστήμης τους. Αυτό έχει σαν συνέπεια ένα ουσιαστικό εξωτερικό κίνητρο, που θα μπορούσε να απορρέει από το συγκεκριμένο εκπαιδευτικό χώρο, να αναιρείται.

2. Η έλλειψη κατάλληλης υλικοτεχνικής υποδομής για τη σωστή διδασκαλία και μάθηση των ξένων γλωσσών από ενήλικες, όπως είναι οι φοιτητές της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

Δυστυχώς, δεν υπάρχουν στα ελληνικά πανεπιστήμια κατάλληλα

3. Για τις ξένες γλώσσες στον εργασιακό χώρο, βλέπε:

α) *FOREIGN LANGUAGE SKILLS IN THE EUROPEAN WORKFORCE* Report on a working conference, 21-23 April 1989, Cardona, Spain. Έκδοση του Centre for Information on Language Teaching and Research, Regent's College, Inner Circle, Regent's Park, London. Η έρευνα για τις ξένες γλώσσες στον εργασιακό χώρο στην Ελλάδα που ανακοινώθηκε στη συνάντηση της Καρντόνα έγινε από τη συγγραφέα αυτού του άρθρου.

β) Οικονομικός Ταχυδρόμος, 31 Μαΐου 1990. Το ένθετο για τις επιχειρήσεις και τα στελέχη: "ΠΡΟΚΛΗΣΗ 2000"

4. Βλέπε το κλασικό, Gardner, R. D. and Lambert W. E. *ATTITUDES AND MOTIVATION IN SECOND LANGUAGE LEARNING*. Rowley, Mass: Newbury House, 1972.

διαμορφωμένες αίθουσες που θα επέτρεπαν τη σωστή διδασκαλία σε μικρές ομάδες φοιτητών, ούτε και επαρκής αριθμός διδασκόντων, μελών ΕΕΠ, που θα μπορούσε να διδάξει επιτυχώς στα πανεπιστήμια. Δεν υπάρχουν επίσης, στο βαθμό που θα έπρεπε, εργαστήρια ξένων γλωσσών με κατάλληλο τεχνολογικό εξοπλισμό, όπως βίντεο, μηχανήματα προβολής κ.τ.λ..

Γενικά, όπως απέδειξε η έρευνα, υπάρχει μια σχετική απροθυμία από την πλευρά των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων να επενδύσουν σε υλικοτεχνική υποδομή για τη σωστή μάθηση/διδασκαλία ξένων γλωσσών στους φοιτητές.

3. Όπως απέδειξε η σχετική έρευνα, πράγμα το οποίο δεν θα πρέπει να προκαλεί έκπληξη, το διδακτικό και οπτικοακουστικό υλικό, που χρησιμοποιείται στο συγκεκριμένο μαθησιακό χώρο είναι πολλές φορές ακατάλληλο, παρά τις φιλότιμες προσπάθειες που καταβάλλονται από τα μέλη ΕΕΠ των ανωτάτων εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, να επιλέξουν ή να γράψουν το απαραίτητο διδακτικό υλικό. Συχνά δεν έχουν και την κατάλληλη υποδομή, όσον αφορά το συγκεκριμένο αντικείμενο σπουδών των φοιτητών τους, για να επιχειρήσουν με επιτυχία αυτό το εγχείρημα.

Το υλικό διδασκαλίας πρέπει να ανταποκρίνεται στις ανάγκες ενηλίκων, που μαθαίνουν ή τελειοποιούν μια ξένη γλώσσα για επιστημονικούς, ερευνητικούς και μακροπρόθεσμα επαγγελματικούς και κοινωνικούς σκοπούς. Όμως, η συγγραφή ή η επιλογή διδακτικού υλικού για το συγκεκριμένο μαθησιακό χώρο προϋποθέτει ότι έχει ήδη γίνει η σχετική έρευνα αναγκών (needs analysis) κατά γνωστικό αντικείμενο σπουδών των φοιτητών.

Δυστυχώς και στον τομέα αυτό υπάρχει ένδεια ερευνητικού έργου που να έχει γίνει, είτε από τα ξενόγλωσσα τμήματα των πανεπιστημίων μας, είτε από τους ίδιους τους διδάσκοντες μέλη ΕΕΠ στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα.⁵

4. Τέλος, η πλημμελής βασική εκπαίδευση -- γλωσσική και ειδική εκπαίδευση για τη διδασκαλία ξένων γλωσσών σε ενήλικες -- που παίρνουν οι μέλλοντες καθηγητές κατά την προπτυχιακή φοίτησή τους στα ξενόγλωσσα τμήματα των πανεπιστημίων μας, και, στη συνέχεια, η έλλειψη συνεχούς επιμόρφωσης των διδασκόντων τις ξένες γλώσσες στα πανεπιστήμια, με βάση τις ανάγκες του συγκεκριμένου μαθησιακού χώρου και του διδακτικού προσωπικού που διδάσκουν τις ξένες γλώσσες στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα, συμβάλλουν σημαντικά στην καταγραφείσα αποτυχία του θεσμού.

Παρά τις προσδοκίες του νομοθέτη, οι τέσσερις αυτοί παράγοντες

5. Στο χώρο της Αγγλικής για ειδικούς σκοπούς έχουν γίνει μέχρι τώρα, από όσο γνωρίζω, οι παρακάτω έρευνες στην Ελλάδα.

α) Έρευνα αναγκών, κινήτρων και ενδιαφερόντων των μαθητών των Τεχνικών Επαγγελματικών Λυκείων / Τεχνικών Επαγγελματικών Σχολών για την κατασκευή κατάλληλου διδακτικού υλικού. Η έρευνα αυτή έγινε από το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο του Υπουργείου Παιδείας κατά τα έτη 1987/88. Με βάση την έρευνα αυτή, έχει κατασκευαστεί διδακτικό υλικό για την Α' Λυκείου των ΤΕΛ που χρησιμοποιείται πειραματικά στα ΤΕΛ της χώρας, ενώ σήμερα συνεχίζεται η κατασκευή του διδακτικού υλικού για την Β' Λυκείου των ΤΕΛ. Την επιστημονική ευθύνη της ομάδας αυτής έχει η συγγραφέας αυτού του άρθρου.

β) Μ. Παπακωνσταντίνου: "Έρευνα αναγκών, κινήτρων και ενδιαφερόντων των σπουδαστών του ΤΕΙ-Καβάλας". Ανακοίνωση στο 9ο Παγκόσμιο Συνέδριο της Διεθνούς Εταιρείας Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας, Χαλκιδική, 1990.

αποτελούν τις βασικές γενεσιουργείες αιτίες της αποτυχίας του θεσμού της υποχρεωτικής ή προαιρετικής εκμάθησης ξένων γλωσσών στα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα στη χώρα μας.

Β. Προτάσεις για Καλύτερη Ξενόγλωσση Παιδεία στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση

Ενόψη όμως της ευρωπαϊκής ενοποίησης και των αναμενομένων επιπτώσεων που, αναπόφευκτα, θα έχει στην οικονομική, εκπαιδευτική και κοινωνική ζωή του τόπου μας, ως και των κοινοτικών προγραμμάτων ανταλλαγής φοιτητών (ERASMUS, COMETT, κ.λ.π.), που είναι ήδη σε λειτουργία, είναι αναγκαίο να αναζητήσουμε προσφορότερες και ουσιαστικότερες λύσεις επάνω σε αυτό το θέμα για μια καλύτερη εκπαίδευση των φοιτητών μας στα ελληνικά πανεπιστήμια για μια πιο ανταγωνιστική και ουσιαστική παρουσία τους στον εκπαιδευτικό, επαγγελματικό και κοινωνικό χώρο της Ευρώπης των πολιτών.⁶ Οι προτάσεις που ακολουθούν παρουσιάζονται συνοπτικά.

1. Είναι αναγκαίο να αναπτυχθούν τα εσωτερικά και εξωτερικά κίνητρα των φοιτητών και τα ενδιαφέροντά τους.

Ενας ευρύτερος και καλύτερος επαγγελματικός προσανατολισμός στο λύκειο που θα περιλαμβάνει πιθανόν και ξένες γλώσσες ως αναγκαίο επαγγελματικό εφόδιο για το συγκεκριμένο επάγγελμα βραχυπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, θα βοηθήσει στην περαιτέρω ανάπτυξη των εσωτερικών κινήτρων των φοιτητών μας στα Α.Ε.Ι.

Εδώ, θα ήθελα να κάνω και μια πρόταση που θα πρέπει να υλοποιήσουν οι διδάσκοντες τις ξένες γλώσσες στα Α.Ε.Ι., με τη συνδρομή των μελών ΔΕΠ του συγκεκριμένου τμήματος ή τομέα. Θα ήταν σκόπιμο, κατά τη γνώμη μου, στην αρχή του Α' εξαμήνου σπουδών να γίνονται συναντήσεις των διδασκόντων ξένες γλώσσες με τους νέους φοιτητές, όπου θα τους εκθέτουν τη σκοπιμότητα της εκμάθησης ή τελειοποίησης ξένων γλωσσών, σε σχέση με τις σπουδές τους στο πανεπιστήμιο και τη μελλοντική επαγγελματική σταδιοδρομία τους. Οι συναντήσεις αυτές θα μπορούσαν να ενταχθούν στα πλαίσια ενημερωτικών συζητήσεων και ανακοινώσεων, σχετικά με τη διοικητική οργάνωση του τμήματος ή του τομέα, τις δυνατότητες της βιβλιοθήκης και χρήση της βιβλιοθήκης και, φυσικά, την οργάνωση του προγράμματος σπουδών, όπως υποχρεωτικά και προαιρετικά μαθήματα, δυνατότητες επιλογών, ευρωπαϊκά προγράμματα κ.τ.λ.⁷ Δυστυχώς, μια τέτοια σφαιρική ενημέρωση των νεοεισερχομένων λείπει ακόμη από τα πανεπιστήμια

6. Για το ρόλο των ξένων γλωσσών στην Ενωμένη Ευρώπη, βλέπε "Πρακτικά Α' Συζήτησης Στρογγυλής Τραπέζης "Οι Ξένες Γλώσσες στην Ενωμένη Ευρώπη" στη Σειρά: Προβληματισμοί Ξενόγλωσσης Παιδείας: Θέσεις και Αντιθέσεις. Τμήμα Αγγλικής Γλώσσας και Φιλολογίας, Πανεπιστήμιο Αθηνών, 1989." Επιμέλεια Πρακτικών: Σοφία Παπαευθυμίου-Λύτρα, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αθηνών.

7. Πρβλ. την πρακτική της λεγόμενης "orientation week" των αγγλοσαξωνικών πανεπιστημίων.

μας, μονολότι πολλές φορές έχει ζητηθεί από ανεξάρτητες ομάδες φοιτητών ή μεμονωμένους φοιτητές, αλλά ποτέ, απ' όσο τουλάχιστον γνωρίζω, επίμονα και φορτικά από τους συνδικαλιστικούς φορείς τους.

Πιστεύω, ότι μια συνδυασμένη ενημέρωση μέσω του επαγγελματικού προσανατολισμού στο λύκειο και στο πανεπιστήμιο, τελικά, θα συμβάλει θετικά στην ανάπτυξη των ενδιαφερόντων και των εσωτερικών κινήτρων των φοιτητών μας, σχετικά με την εκμάθηση ξένων γλωσσών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Εκτός της καλλιέργειας των ενδιαφερόντων και των εσωτερικών κινήτρων των φοιτητών μας, πρέπει να φροντίσουμε και για την ανάπτυξη των εξωτερικών κινήτρων. Μέσα στα εξωτερικά κίνητρα μπορεί κανείς να εντάξει π.χ. την ουσιαστικότερη εισαγωγή της βιβλιογραφίας για μελέτη στα επιμέρους ακαδημαϊκά μαθήματα και τη σταδιακή κατάργηση του μονοπωλίου του ενός συγγράμματος, που αδρανοποιεί τη χρήση της βιβλιοθήκης για μελέτη και συνεπώς την ανάγκη να γνωρίζει κανείς μια ξένη γλώσσα για να έχει πρόσβαση στη διεθνή βιβλιογραφία. Η έρευνα κατέδειξε ότι υπάρχει μια διαλεκτική σχέση μεταξύ συγγραμμάτων, βιβλιοθηκών και εκμάθησης ξένων γλωσσών. Η κατάργηση π.χ. του μονοπωλίου του συγγράμματος, θα οδηγήσει αυτόματα και στην ανάπτυξη της χρήσης των βιβλιοθηκών και της ανάγκης να γνωρίζει κανείς μια τουλάχιστον ευρέως διαδεδομένη ξένη γλώσσα επαρκώς, για να έχει πρόσβαση στη διεθνή βιβλιογραφία.⁸

Μια τέτοια άποψη επιβάλλει ριζική αναθεώρηση του τρόπου διδασκαλίας και απόκτησης της γνώσης στα ελληνικά πανεπιστήμια. Η στείρα απομνημόνευση του συγγράμματος των εκατό (100) σελίδων, ή των συγγραμμάτων συνολικού αριθμού δύο χιλιάδων (2.000) σελίδων, στερεί από τον έλληνα φοιτητή τη χαρά της ανακάλυψης της γνώσης και τη δυνατότητα της κριτικής αφομοίωσης της γνώσης.⁹ Αυτό είναι κάτι που θα πρέπει να απασχολήσει σοβαρά το ΔΕΠ των ελληνικών πανεπιστημίων, αν πραγματικά αποβλέπει σε μια ποιοτική αναβάθμιση της προσφερόμενης παιδείας στα ελληνικά πανεπιστήμια στο προπτυχιακό επίπεδο σπουδών.

Εξυπακούεται, ότι και οι σωστά οργανωμένες μεταπτυχιακές σπουδές στα ελληνικά πανεπιστήμια, θα συμβάλλουν πολλαπλώς στην ανάπτυξη των

8. Οι ζωντανές γλώσσες του κόσμου μας διαιρούνται σε δύο βασικές κατηγορίες ως προς την πρακτική δυνατότητά τους να χρησιμοποιούνται ως ξένες γλώσσες. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οι λεγόμενες "ευρέως χρησιμοποιούμενες και διδασκόμενες γλώσσες" (widely taught languages). Αυτές είναι κυρίως η Αγγλική και ακολουθούν η Γαλλική και η Γερμανική. Όλες οι άλλες ανήκουν στη δεύτερη κατηγορία των μη ευρέως χρησιμοποιούμενων και διδασκόμενων ξένων γλωσσών (less widely taught languages) - στην κατηγορία αυτή ανήκει και η ελληνική γλώσσα.

9. Η ανάγκη για βελτίωση του τρόπου διδασκαλίας και απόκτησης της γνώσης στα πανεπιστήμια αρχίζει και γίνεται γενικότερο διεθνές αίτημα λόγω των αλλαγών που αναπόφευκτα έχουν επιφέρει στην εκπαίδευση η τεχνολογία και η πληροφορική. Βλέπε σχετικά:

α) Το διεθνές συμπόσιο με θέμα "University Pedagogy: A Challenge for Higher Education" που έγινε στη Βαρκελώνη, Ισπανίας, από 17 - 19 Οκτωβρίου 1990.

β) Wilga Rivers "Should university faculty know about how to teach? Training the professoriate." Ανακοίνωση στο 9ο Παγκόσμιο Συνέδριο της Διεθνούς Εταιρείας Εφαρμοσμένης Γλωσσολογίας, Χαλκιδική, 1990.

εξωτερικών κινήτρων για την εκμάθηση ξένων γλωσσών στο προπτυχιακό επίπεδο σπουδών. Η ανυπαρξία τους ατομεί και το ενδιαφέρον των φοιτητών να μάθουν ή να τελειοποιήσουν μια ξένη γλώσσα που θα τους ήταν χρήσιμη σε ένα επόμενο στάδιο σπουδών, εκτός του εργασιακού τους χώρου, φυσικά.

2. Η χρήση μιας ξένης γλώσσας για επιστημονικούς ή επαγγελματικούς λόγους επιβάλλει τη γνώση μιας "άλλης ξένης γλώσσας" από τη συνήθη αποσπασματική γλώσσα του ευκαιριακού επισκέπτη μας ξένης χώρας -- δηλαδή του τουρίστα -- ή την ξένη γλώσσα που μαθαίνει κανείς στην εφηβική ηλικία του. Η "άλλη αυτή γλώσσα" αναφέρεται στον επιστημονικό ή επαγγελματικό χώρο του χρήστη της ξένης γλώσσας, και στη δυνατότητά του να επικοινωνεί για θέματα επιστημονικά ή επαγγελματικά μέσα από την ξένη γλώσσα. Ο όρος που χρησιμοποιείται από τους εφαρμοσμένους γλωσσολόγους για να προσδιορίσει το επιστημονικό αντικείμενο του χώρου αυτού είναι: **ξένες γλώσσες για ειδικούς σκοπούς**, με αναφορά τους νέους και τους ενήλικες.

Σύμφωνα με τις τελευταίες εξελίξεις στο χώρο της μάθησης/διδασκαλίας για ειδικούς σκοπούς σε νέους και ενήλικες, τα αναλυτικά προγράμματα σπουδών για τις ξένες γλώσσες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ειδικότερα (και γενικότερα στον επαγγελματικό χώρο), πρέπει να προβλέπουν αναλογικά την ανάπτυξη και των τεσσάρων δεξιοτήτων των φοιτητών -- ανάγνωση, ακουστική κατανόηση, προφορική επικοινωνία και παραγωγή βασικού γραπτού λόγου -- για ειδικούς και επικοινωνιακούς σκοπούς. Στόχος των νέων εξελίξεων είναι η υπέρβαση της παραδοσιακής αντίληψης σχετικά με τη διδασκαλία/μάθηση των ξένων γλωσσών για ειδικούς σκοπούς σε ενήλικες.¹⁰

Όπως είναι γνωστό, η παραδοσιακή αντίληψη αποβλέπει στην ανάπτυξη κυρίως της ικανότητας των ενηλίκων να διαβάζουν και να κατανοούν κείμενα στην ξένη γλώσσα. Η αναθεώρηση αυτής της αντίληψης επιβάλλεται από τρεις ουσιαστικούς λόγους. Πρώτο, την ανταλλαγή φοιτητών, μέσω των κοινοτικών προγραμμάτων για σπουδές σε αντίστοιχα πανεπιστήμια της κοινότητας, δεύτερο, από την ενόψη του '92 διακίνηση των εργαζομένων στις χώρες της κοινότητας και, τρίτο, από τις γενικότερες πολιτικές, κοινωνικές, επαγγελματικές και εκπαιδευτικές ανακατατάξεις και αλλαγές στον κόσμο γενικότερα και στην ήπειρό μας ειδικότερα. Οι νέες συνθήκες που δημιουργούνται θα οδηγήσουν σε συχνότερη επικοινωνία μεταξύ των πολιτών της Ευρώπης για διαπροσωπικούς, κοινωνικούς και επαγγελματικούς λόγους. Είναι αυτονόητο, ότι η καλύτερη επικοινωνία θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη κατανόηση των πολιτισμικών ιδιαιτεροτήτων, συναντίληψη πραγμάτων και ιδεών και τελικά σε ειρηνική συνύπαρξη των λαών της γηραιάς ηπείρου μας. Η καλή γνώση και χρήση ξένων γλωσσών -- όπως και η μετάφραση

10. Για μια κριτική παρουσίαση των ερευνών που έχουν γίνει στο διεθνή χώρο σχετικά με τις ξένες γλώσσες για ειδικούς σκοπούς, βλέπε:

"A Study of Techniques used in the Diagnosis and Analysis of Foreign Language Needs in Trade and Industry"

A Report by E. Van Hest and M. oud-de Glas, LINGUA-Action III, Publication Office of the European Commission, Brussels, 1991. Στην έκθεση αυτή συμπεριλαμβάνονται και οι δύο ελληνικές έρευνες που αναφέρονται στο λήμα 5 των σημειώσεων.

και διερμηνεία -- θα παίξουν πολύ σημαντικό ρόλο στην κοινή πορεία μιας πολύμορφης -- εθνικά, πολιτιστικά και γλωσσικά -- Ευρώπης.

3. Η στενή σχέση των ξένων γλωσσών για ειδικούς σκοπούς με συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο σπουδών, π.χ. οικονομικά, νομικά, μηχανολογία, κοινωνικές επιστήμες κ.τ.λ., ή συγκεκριμένο επαγγελματικό χώρο π.χ. εμπόριο, βιομηχανία, τράπεζες κ.τ.λ. επιβάλλει στους διδάσκοντες ξένες γλώσσες για ειδικούς σκοπούς, να έχουν κάποιες, έστω στοιχειώδεις, γνώσεις, σχετικά με το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο ή το συγκεκριμένο επαγγελματικό χώρο. Η άγνοιά τους δημιουργεί επιπρόσθετα προβλήματα σε διδάσκοντες και διδασκομένους.

Και η λύση του προβλήματος: Πρώτον, απαιτείται σωστή προπτυχιακή βασική εκπαίδευση - γλωσσική και διδακτική - για να γνωρίσουν οι μέλλοντες να διδάξουν τις ιδιαιτερότητες της διδασκαλίας/μάθησης σε ενήλικες. Δεύτερο, συνεχής επιμόρφωση των διδασκόντων ξένες γλώσσες στα Α.Ε.Ι. στις σύγχρονες μεθόδους διδασκαλίας/μάθησης για ενήλικες, με αναφορά στις βασικές αρχές επιλογών ή κατασκευής διδακτικού υλικού σε σχέση με τη διερεύνηση και ανάλυση αναγκών, κινήτρων και ενδιαφερόντων του συγκεκριμένου μαθησιακού χώρου. Τρίτο, χρειάζεται διαρκής ενημέρωσή τους σχετικά με το γνωστικό αντικείμενο σπουδών των φοιτητών τους για να μπορούν να κάνουν σωστές επιλογές μαθησιακού υλικού για ειδικούς σκοπούς. Και τέλος, χρειάζεται συστηματική καλλιέργεια και περαιτέρω βελτίωση της γλωσσικής ικανότητάς τους στην ξένη γλώσσα.

Εδώ πρέπει να σημειωθεί, ότι λόγω άγνοιας ή παράλειψης, τα μέλη ΕΕΠ των ελληνικών, αλλά και των ιταλικών Α.Ε.Ι., όπου επίσης υπάρχει ο ίδιος θεσμός, στερούνται της δυνατότητας βελτίωσης της γλωσσικής ικανότητάς τους και των μεθοδολογικών γνώσεων τους, με τη μετάβασή τους σε χώρες - μέλη της κοινότητας. Και τούτο εξαιτίας της ατυχούς εξαίρεσής τους από το κοινοτικό πρόγραμμα LINGUA, Δράση 1, που αποβλέπει στη βελτίωση της γλωσσομάθειας και της διδακτικής ικανότητας των καθηγητών ξένων γλωσσών στα κράτη-μέλη.

Πλην των παραπάνω, απαιτείται στενότερη συνεργασία των διδασκόντων ξένες γλώσσες στα Α.Ε.Ι. με τα μέλη ΔΕΠ που διδάσκουν τα αντίστοιχα πανεπιστημιακά μαθήματα στα Τμήματα ή στους Τομείς. Τα μέλη ΕΕΠ ξένων γλωσσών στα Α.Ε.Ι. χρειάζονται τη βοήθεια των μελών ΔΕΠ για να κάνουν καλύτερες και ουσιαστικότερες επιλογές διδακτικού υλικού από το χώρο του γνωστικού αντικειμένου σπουδών των φοιτητών τους. Η κοινή αυτή προσπάθεια θα λειτουργήσει θετικά για περαιτέρω ανάπτυξη των εξωτερικών κινήτρων των φοιτητών για εκμάθηση ή τελειοποίηση μιας ξένης γλώσσας.

4. Τέλος, τα Α.Ε.Ι. θα πρέπει να κάνουν μια συνειδητή προσπάθεια ουσιαστικής βελτίωσης, πρώτο, της αναλογίας διδασκόντων και διδασκομένων, που είναι σήμερα αποκαρδιωτική, αφού πολύ συχνά αναλογεί ένας δάσκαλος σε εκατόν πενήντα (150) φοιτητές και δεν επιτρέπει τη σωστή διδασκαλία/μάθηση ξένων γλωσσών, και δεύτερο, της υλικοτεχνικής υποδομής και των οπτικοακουστικών μέσων που διαθέτουν, για την καλύτερη διδασκαλία και μάθηση ξένων γλωσσών στο χώρο τους.

Μικρές και ευχάριστες αιθουσες που προδιαθέτουν θετικά στη μάθηση,

κατάλληλα εκπαιδευτικά οπτικοακουστικά μέσα, όπως επιδασκόπια, βίντεο κ.λ.π., αλλά και φωτοτυπικές μηχανές για την αναπαραγωγή διδακτικού υλικού ανάλογα με τις μακροπρόθεσμες και βραχυπρόθεσμες μαθησιακές ανάγκες των διδασκομένων, συνιστούν αναγκαίες προϋποθέσεις για την αναβάθμιση της διδασκαλίας των ξένων γλωσσών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, αλλά και στην περαιτέρω ανάπτυξη των κινήτρων και ενδιαφερόντων των φοιτητών. Τα Τμήματα Ξένων Γλωσσών των Α.Ε.Ι. θα πρέπει κάποτε να αποκτήσουν τη δική τους φυσιογνωμία, ανάλογη με τις προσφερόμενες από αυτά υπηρεσίες στον εκπαιδευτικό χώρο της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στη χώρα μας.

Τελειώνοντας θα ήθελα να επισημάνω το γεγονός ότι η ταχεία παραγωγή νέων γνώσεων και η ανάπτυξη της πληροφορικής καθιστούν αναγκαία τη γνώση μιας ή περισσοτέρων γλωσσών σε διάφορα επίπεδα ικανότητας, ανάλογα με τα ενδιαφέροντα των φοιτητών μας, για τη σωστή και έγκαιρη επιστημονική ενημέρωσή τους. Είναι ευνόητο, φυσικά, ότι η ουσιαστική χρήση ξένων γλωσσών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, όπως καθορίζεται στην εισήγηση αυτή, δεν θα πρέπει να θεωρηθεί, ίσως καλόπιστα από μερικούς, σαν προσπάθεια αντικατάστασης της ελληνικής γλώσσας με κάποια ξένη γλώσσα ή γλώσσες στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το να μπορεί κανείς όμως να διαβάζει κάποια επιστημονικά άρθρα στο γνωστικό αντικείμενο των σπουδών του, να ακούει και να καταλαβαίνει μια διάλεξη στο γνωστικό αντικείμενο των σπουδών του, ή να συνομιλεί με ομολόγους του σε μια ξένη γλώσσα για το αντικείμενο των σπουδών του, θα παίζει πάντοτε ένα βοηθητικό, αλλά αναγκαίο ρόλο στη γενικότερη εκπαίδευση των φοιτητών μας.

Κύριος στόχος των προτάσεων που στοιχειοθετούνται εδώ, είναι να επιτευχθεί βραχυπρόθεσμα -- για σκοπούς επιστημονικούς, ερευνητικούς και διαπροσωπικής επικοινωνίας -- και μακροπρόθεσμα -- για σκοπούς επαγγελματικούς, κοινωνικούς, αλλά και διαπροσωπικής επικοινωνίας -- ένα καλύτερο αποτέλεσμα αναφορικά με τη διδασκαλία και μάθηση ξένων γλωσσών σε ενήλικες για ειδικούς σκοπούς στα ελληνικά πανεπιστήμια. Έτσι, μόνο τα Α.Ε.Ι. θα μπορέσουν να ανταποκριθούν με επιτυχία στις ανάγκες των διδασκόντων μελών ΕΕΠ και των διδασκομένων φοιτητών στα ελληνικά πανεπιστήμια και θα προσφέρουν ουσιαστικό έργο και στη μάθηση/διδασκαλία ξένων γλωσσών στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ανταποκρινόμενα έτσι ουσιαστικά και δυναμικά στην πρόκληση των καιρών.